

Redactioneel

Grote, brede straten en indrukwekkende massieve gebouwen trekken de aandacht in het laaggelegen Pest-gedeelte van de stad Boedapest. Aan het einde van de negentiende eeuw, na de samenvoeging van Pest en Boeda in 1870, onderging dit stadsdeel een snelle en glorieuze stedelijke ontwikkeling. De Donau scheidde beide delen lange tijd, maar door de aanleg van meerdere bruggen werd het contact vergemakkelijkt. Nieuwe ringwegen werden aangelegd in Pest om het verkeer en vooral het toekomstige verkeer makkelijker te kunnen faciliteren. Aansluitend op deze ringwegen werden straten aangelegd om de stad beter toegankelijk te maken. De meest prominente van deze avenues is de Andrassy Ut, die de oude middeleeuwse binnenstad verbindt met het nieuw ontwikkelde stadspark tweeënehalf kilometer verderop. Veel oude gebouwen werden afgebroken en er kwamen nieuwe voor in de plaats, zoals de Opera en de Academie van Wetenschappen, die beter aansloten op het nieuwe stedelijk plan.

Dat Boedapest laat tot bloei kwam in vergelijking met andere Europese steden had zeker niet tot gevolg dat hier geen rijke stedelijke cultuur ontstond. De literatuur, schilders en musici die hier hun plek vonden, hadden geen slecht leven. Een van de artistiekelingen die rond het begin van de twintigste eeuw zijn weg in de stad probeerde te vinden is József Brenner. Hij was een Hongaars schrijver, muziekethicus en werkte als arts in verschillende spa centra. Zijn leven, zoals hij zelf beschreef onder het pseudoniem van Géza Csáth in zijn dagboek 'Notities van de zomer in 1912', had iets weg van een film. Hij hing de jonge twintiger uit die, onder invloed van morfine, de Casanova van Boedapest speelde. Naast de verhalen over het versieren van tientallen vrouwen schemert er ook iets door over de beleving van de stad in die tijd.

Het leven van Géza Csáth speelde zich af in een stad die net tot enorme uitspatting is gekomen. De grote toestroom van plattelanders naar de stad had de populatie in korte tijd verdriedubbeld van driehonderdduizend inwoners in 1870 tot een miljoen in 1910. De overgang van een agrarische samenleving naar een industriële samenleving kwam als een donderslag en dit was te merken in het stedelijk leven. De (nieuwe) verhoudingen tussen mensen waren niet altijd even duidelijk. Oude traditionele patronen voldeden niet meer aan de eisen van de veranderde maatschappij. Samen met de enorme overdaad aan weelde en de oneindig lijkende mogelijkheden ontstond er een chaotische samenleving. Toch heerste er tot de Eerste Wereldoorlog over het algemeen een gevoel van euforie: alles leek mogelijk.

De verhalen van steden honderd jaar geleden zijn nog steeds fascinerend. Rondlopend op deze plekken is het soms mogelijk om het 'oude' gevoel terug te krijgen, maar toch zijn er tegenwoordig ook grote veranderingen in de samenleving die de stadsbeleving anders maken dan een eeuw geleden. Het tijdperk waarin het vervoer nog per koets plaatsvond is echt wel over, behalve dan voor de toeristen die de stad voor een paar dagen komen bekijken met een goedkoop vliegticket. De wederkerige relatie tussen maatschappij en de fysieke ruimte is hier geïllustreerd als een mix van continuïteit en verandering. Wat hebben maatschappelijke veranderingen dan nu te betekenen voor de structuur van de stad en het

plannen van stedelijke en landelijke ontwikkelingen? En wat is de rol van de planologische wetenschap binnen deze praktische handelingen? In dit themanummer zullen verschillende planningsperspectieven aan bod komen waaruit blijkt dat het vakgebied onverminderd worstelt met dergelijke vragen.

In dit nummer zal naast het thema 'Perspectieven op planning' ook een minithema over 'gated communities' worden gepresenteerd. Dit onderwerp is een 'oudere' hype binnen de vakwereld. In deze bijdragen wordt niet direct geconcludeerd dat 'we' moeten oppassen voor het 'gevaar' van gated communities in Nederland en België. In plaats daarvan wordt gekeken naar het functioneren van de 'hekwerkwijk' in binnen- en buitenland: wat is er zo gevaarlijk?

Redactie AGORA

Perspectieven op planning. (Foto Janos Berkes)

